

ПРОГРАМ

ДЕМОКРАТСКЕ СТРАНКЕ СРБИЈЕ

Историјске прилике су се промениле, али политички идеали и начела због којих је пре петнаест година основана Демократска странка Србије и данас чине суштину нашег политиког деловања. У Оснивачкој декларацији Демократске странке Србије записано је:

НАШИ РАЗЛОЗИ

Без начела нема демократије. Демократски поредак је сав саткан од политичких начела. Та идеја водила нас је одувек. Стварање Демократске странке Србије дошло је као израз овог највишег политичког уверења.

Наш је избор потпуно јасан: политичка борба за демократски преображај Србије. То значи да Србија треба да буде устројена на темељима демократског парламентарног поретка. Оданост том принципу чини суштину Демократске странке Србије. Политичка уверења су за нас изнад свега. И изнад вођа, и изнад интереса, и изнад дневне политике. Пут ка демократији пун је искушења и странпутица. Зато и није чудо што неки на том путу отпадају. Још једном се потврђује стара истина: они који су спремни на уступке, а своју корист претпостављају политичким уверењима, угрожавају интересе нације и друштва.

Власт имају и демократски и недемократски режими. Нема демократског устројства без јаке опозиције. Управо је опозиција она политичка снага која демократију разликује од њене супротности. Једнакост пред законом и равноправна утакмица у политичком животу основни су принципи демократије. Тим начелима остајемо верни.

Демократија и није ништа друго него систем контроле власти. Политичка одговорност почива на онима који имају власт. До власти се може доћи само гласовима већине на слободним изборима. Али ни та власт није свемоћна и неограничена. Напротив, она је подложна читавом систему контроле у којем водећа улога припада опозицији. И то јакој опозицији. Што је јача опозиција то је стабилнија демократија.

Србија се данас налази у ненормалним политичким приликама. Режим који је успостављен насилним актом једне револуционарне партије још увек је на власти. Одлуке тзв. Другог заседања АВНОЈ-а од 29. новембра 1943. године чине и основ педесетогодишњег комунистичког режима у Југославији и упориште данашњих властодржаца у Србији. То је сасвим јасно. Револуција јесте негација правног поретка, пре свих демократског. Тек пошто одбаца све авнојевске одлуке и све уставне и правне акте који су из њих произишли, Србија ће моћи да крене правим путем. Без коначног прекида са комунистичком државом, њеним коренима и последицама нема повратка демократским принципима. Револуција и демократија су појмови који се међусобно искључују. Тај прекид се може остварити једино сазивањем Уставотворне скупштине. Због тога наш први захтев и јесу слободни и равноправни избори за Уставотворну скупштину.

Стање у коме живимо отуда и није нормална парламентарна ситуација. Ту не владају она правила политичког деловања и понашања која су одлика чврстог демократског поретка. У Србији се и даље води борба против деспотске власти. Зато и средства морају бити друкчија, одлучнија, постојанија.

Бранимо демократију зато што бранимо Србију. Ослонац налазимо у принципима и српске и светске демократије. Тим путем је Србија ишла некада и ићи ће поново. Томе циљу усмерене су све наше снаге и сва наша памет.

Зато смо и створили Демократску странку Србије.

У Београду, 26. јула 1992. године

Када смо оснивали Демократску странку Србије, повезале су нас моралне вредности засноване на традицији нашег народа. Све што нас је онда руководило у политичком деловању пренели смо и у овај Програм.

ПОЛИТИЧКА НАЧЕЛА

Демократска странка Србије је странка демократског опредељења и одговорне националне политике.

Највиши политички циљ Демократске странке Србије је потпуни демократски преображај државе, напредак друштва и свеукупна добробит грађана Србије.

За Демократску странку Србије принципијелна политичка уверења су изнад свега, изнад вођа, изнад групних и појединачних интереса и изнад дневне политике.

Зарад остварења својих принципијелних политичких уверења, Демократска странка Србије се залаже за изградњу и очување стабилног система вредности који ће се, између осталог, темељити и на основним вредностима хришћанске цивилизације.

Најефикаснији облик уређења државе је парламентарни систем у којем је Влада за свој рад политички одговорна Скупштини.

Захваљујући изборним резултатима и вишегодишњем учествовању у власти, Демократска странка Србије непосредно остварује своја програмска опредељења. Циљ нам је коначно институционално уобличавање парламентарног демократског система, економски, културни и свеукупни напредак друштва у Србији као самосталној држави.

И поред тога што се промена политичког и економског система који је током више од пола века стваран на погрешним основама не може извршити у кратком року, Демократска странка Србије јасно је опредељена за континуирану и корениту промену

старог и институционално стабилизовање новог друштвеног уређења, заснованог на принципима парламентарне демократије, истинском патриотизму, владавини права и тржишној привреди.

С обзиром на то да нема демократије без правне државе, Демократска странка Србије сматра да је доношење новог Устава било основни и први предуслов за потпуну промену политичког и економског система. Један од кључних програмских циљева ДСС остаје конкретна примена и усклађивање законске регулативе са новодонетим Уставом. Циљ нам је стварање државног уређења које гарантује сва људска и политичка права свим грађанима Србије, без обзира на њихову националну и верску припадност, расу, пол, језик, имовно стање, неко лично својство, политичка и друга одређења.

Демократска странка Србије сматра да основни предуслов за јачање правне државе представља успостављање независног судства и деполитизоване администрације. Сталност и непокретност судија може бити једино поуздано јемство независног судства. Залажемо се да судије, тужиоци, јавни правобраниоци, припадници оружаних снага и службеници јавне и државне безбедности не могу припадати ниједној политичкој странци или политичкој организацији.

Демократска странка Србије сматра да припадност било којој политичкој странци или организацији која делује у складу са принципима владавине права не може бити ни предност ни препрека при обављању јавних функција.

Залажемо се да се посебним законима о кривичној одговорности носилаца јавних функција и законом против корупције дефинише поступак за утврђивање одговорности министара и других носилаца јавних функција. Сви носиоци изборних функција морају поднети извештај о свом материјалном стању пре прихватања функције и после престанка мандата.

Демократска странка Србије се залаже за демократску, односно цивилну и парламентарну контролу оружаних снага, државне и јавне безбедности. Искључиви задатак оружаних снага је одбрана земље. Оружане снаге морају остати изван сваког политичког и идеолошког утицаја. Министарство одбране, које је одговорно за њихово деловање, мора бити под пуном контролом Скупштине.

Послови државне и јавне безбедности подлежу скупштинском надзору и треба да буду изван сваког политичког и идеолошког

утицаја. Једина надлежност државне безбедности јесте спољна и унутрашња сигурност државе. Искључујемо могућност формирања политичке полиције.

Залажемо се за јачање локалне самоуправе на свим нивоима и преношење већег дела досадашњих државних функција на регионе и мање самоуправне јединице. Органима локалне самоуправе треба обезбедити сталне изворе прихода и пуну самосталност у располагању стеченим добрима.

Демократска странка Србије сматра да је регионално уређење државе најрационалнији начин државног уређења. Регионалну поделу земљу утврдиће Скупштина. Надлежности региона регулисаће се посебним законима. Региони су административне и самоуправне јединице и не могу имати елементе државности. Прописи које доносе региони морају бити у сагласности са државним законима.

Приликом формирања региона, водиће се рачуна о њиховим културним особеностима, историјским традицијама, природним, привредним и саобраћајним условима. Региони се према потреби могу делити на мање јединице. Велики градови, у случају да се такво решење покаже најрационалнијим, могу представљати засебне јединице.

Демократска странка Србије се залаже за ревизију свих политичких процеса и процеса са политичким мотивима од 1944. године до успостављања правне државе, као и за отклањање свих правних и материјалних последица изречених пресуда.

Свим грађанима, установама, удружењима, Српској православној цркви и осталим верским заједницама, када год је то могућно, треба вратити имовину неправедно одузету национализацијом, конфискацијом, откупом под притиском или на неки други ванправни начин. Када то није могућно, треба пронаћи најправичнији начин да се неправде отклоне.

Инсистираћемо на стриктном поштовању Закона о спречавању сукоба интереса који налаже јасну обавезу да политички функционери и привредни руководиоци редовно подносе податке о пореклу имовине, посебно имовине стечене док су обављали јавне функције. Сва незаконито стечена имовина треба да буде, у законском поступку, одузета и употребљена у хуманитарне сврхе.

Одлучно смо против свих видова реваншизма и освете према представницима претходног режима. Сматрамо да је национално помирење неопходно да би се успоставило демократско друштво, што не ослобађа кривичне и других видова одговорности све оне који су деловали незаконито и против интереса народа и државе.

Непосредни циљеви политичког деловања Демократске странке Србије у предстојећем периоду су очување територијалне целовитости Србије са Косовом и Метохијом као својим саставним делом, запошљавање и борба против сиромаштва, равномеран регионални развој и уједначен привредни и инфраструктурни развој свих крајева Србије, демографски развој земље, искорењивање корупције у свим сегментима друштва, посебно у државној управи и привреди, као и интеграција Србије у међународни поредак, пре свега у Европску унију.

На темељима правне, економске и социјалне сигурности, одрживог привредног раста и очувања културног и националног идентитета свих њених грађана, желимо да створимо модерно и успешно друштво, слободну, праведну, богату и безбедну Србију.

За нас је политичко деловање нераздвојно од највиших моралних начела. Поштење и поштовање проверених моралних начела основно су мерило нашег политичког деловања.

НАЦИОНАЛНА ПОЛИТИКА

Изградња парламентарног, демократског поретка за нас није само политички идеал, већ кључни национални циљ и политички задатак.

Сматрамо да једино демократско уређење обезбеђује услове да српски народ и сви грађани који у нашој земљи живе остварују свој пуни културни, привредни, духовни и национални развитак.

Демократија је за нас у подједнакој мери политички и национални циљ.

Насупрот покушајима да се патриотизам компромитује и потпуно одвоји од развоја демократије, за Демократску странку

Србије то су нераздвојни идеали. Брига за сопствену државу је потврда демократских начела јер је стабилна држава оквир за демократско деловање, као што је поштовање демократских начела темељ наше државне стабилности.

Уверени да су програмски и национални циљеви наше Странке истоветни са историјским тежњама српског народа, ма где он живео, залажемо се за његово пуно културно, економско и духовно јединство. Сматрамо да је превазилажење разлика које су под одређеним историјским околностима настале међу различитим деловима српског народа један од основних задатака наше националне политике.

Државни суверенитет је за Демократску странку Србије неотуђив на целој територији Србије. Ниједан део државне територије не може се отуђити од државне целине, као што се не може ни разменити са другом државом, без пристанка становништва на целој територији Србије. Покрајина Косово и Метохија, која се привремено налази под управом Уједињених нација, интегрални је и неотуђиви део наше земље.

Доследно се залажемо за стриктно поштовање Повеље Уједињених нација, свих важећих међународних правних докумената и пуну примену Резолуције 1244 Савета безбедности Уједињених нација.

Демократска странка Србије захтева од Унмика и Кфора што хитнију примену посебно оних делова поменутих докумената који се односе на обезбеђивање повратка прогнаних и расељених лица. Као што је већ учињено у случају расељених Албанаца, војно и безбедносно присуство УН на Косову и Метохији мора омогућити повратак прогнаних Срба и свих прогнаника неалбанске народности, признавање свих њихових права и повратак личне и државне опљачкане имовине.

Залажемо се за доследну примену Дејтонског споразума и Споразума о специјалним везама Републике Србије и Републике Српске. Свестрана економска, културна, духовна, просветна и спортска сарадња, као и сви видови повезивања са Републиком Српском за нас представљају један од приоритета и стратешких циљева државне политике.

Српском народу који је за време протеклих грађанских ратова био приморан да напусти своја огњишта и оде у изгнанство треба

омогућити повратак у Хрватску и Босну и Херцеговину, где му се морају обезбедити сва људска, национална и политичка права која му по међународним стандардима припадају, укључујући и повраћај имовине. Онима који одлуче да остану у матичној држави треба омогућити што бржу интеграцију у нову средину и изједначити их по правима и дужностима са осталим грађанима Србије.

Сматрамо да је брига о српском народу који је распадом Југославије остао у другим државама, насталим на простору раније државе, једна од најважнијих обавеза матичне државе. Држећи се принципа немешања у унутрашње послове других земаља и подразумевајући лојалност Срба држави у којој су остали да живе, Србија као држава обавезна је да се нормалним дипломатским путевима и средствима уобичајеним у међународним односима стара о заштити њихових националних, политичких и људских права.

Посебним конвенцијама о узајамној заштити културно-историјских споменика, склопљеним са државама наследницама Југославије, треба заштитити српске културно-историјске споменике, српска војничка гробља и гробове жртава из свих ратова који се налазе изван граница наше државе. Залажемо се да се српским културним институцијама врате сва културна добра која су им одузета током протеклих грађанских ратова.

За Демократску странку Србије развијена сарадња са дијаспором најбољи је начин успостављања националног јединства. Законима треба регулисати учешће дијаспоре у политичком, економском и друштвеном животу матице. Дипломатска представништва морају пружати нашим грађанима пуну помоћ, кад год им се обрете.

Духовна обнова српског народа и јачање његове историјске самосвести, да би се што пре отклонила духовна пустош и национална равнодушност настала као последица дугогодишње комунистичке владавине, заблуде југословенства и националног нихилизма, темељни су циљеви националне политике Демократске странке Србије. Залажемо се стога за обнову рада старих и оснивање нових националних и културних организација које ће радити у правцу духовне обнове.

Очување и неговање националног и културног идентитета подразумева уважавање традиционалних вредности српског народа.

За разлику од одређених схватања која, сасвим погрешно, традицију тумаче као слепо покораване прошлости, Демократска странка Србије сматра да традиција, као залога континуитета, свој пуни смисао налази у будућности народа и државе. Због тога је за нашу Странку једно од основних начела могућност истовременог очувања традиције и успешног напредовања друштва.

Модернизација Србије и очување њене традиције нису супротстављене вредности. Оне се не искључују већ узајамно допуњују, коригују и помажу. Модернизација Србије подразумева стварање услова за очување, неговање и развијање националног и културног идентитета, слободно демократско испољавање, економски, научни и технолошки напредак.

Национално васпитање за нас је саставни и битан део образовног процеса у предшколским установама, основној и средњој школи. Приликом доношења програма националног васпитања треба се држати утврђених научних чињеница и јасно га одвојити од свих видова идеолошке индоктринације. Иста права, у подједнакој мери, морају уживати све националне заједнице у нашој држави.

Српској православној цркви припада значајна улога у националном васпитању и духовној обнови српског народа. Залажемо се да СПЦ заузме историјски потврђено место у српском друштву које је имала пре него што ју је комунистичка владавина потиснула. Друге верске заједнице у Србији за нас имају једнако право на испољавање и неговање своје традиције и духовности.

Мањинским заједницама у нашој држави припадају сва права која су им призната међународним правним актима и сва права већ стечена током живота у нашој држави. Мањинске заједнице су равноправне и ниједна не може претендовати да ужива већа права од других, без обзира на своју бројност.

Популациона политика за нас је један од најбитнијих сегмената национално одговорне политике. Залажемо се за осмишљене мере популационе политике јер је демократски напредак друштва суштински везан за очување и обnavу народа који то друштво чини.

СПОЉНА ПОЛИТИКА

Демократска странка Србије се залаже да Република Србија води независну спољну политику, усклађену са стварним интересима државе и њених грађана. Наша спољна политика треба да се заснива на општепризнатим принципима и правилима међународног права, на Уставу, а посебно на Преамбули Устава Србије.

Темељни принцип наше спољне политике је поштовање суверенитета и територијалног интегритета међународно признатих држава. На том принципу, као и на начелу немешања у унутрашње послове, засниваће се односи Србије са свим земљама у свету, а посебно са државама из непосредног окружења.

Осетљива геополитичка позиција наше земље, чињеница да српски народ живи у неколико држава и тешко наслеђе претходних режима, налажу вођење спољне политике која се мора одликовати изузетном мудрошћу, вештином и високом професионалношћу.

Чињеница да је Србија европска земља упућује нашу државу на што тешњу сарадњу са европским државама, учешће у раду европских организација и укључење у европске интеграционе процесе с крајњим циљем да наша земља, под равноправним условима, постане пуноправни члан Европске уније.

Остајући у стратешком смислу окренута европским интеграцијама, Србија ће систематски неговати пријатељске односе са Русијом, као и са ваневропским великим силама, Кином, Индијом и САД.

Србија се залаже за свестрану сарадњу са свим суседима, уз узајамно поштовање граница и немешање у унутрашње послове других држава.

Као балканска и средњоевропска држава, Србија има своје првенствене интересе на Балкану и у Средњој Европи. Својим положајем, упућена је на све видове привредне, културне и спортске сарадње са свим балканским и средњоевропским земљама. Водећи рачуна о својим потребама и интересима, наша држава учествује у балканским договорима и разговорима, као и у неопходним интеграционим процесима на Балкану.

Споразум о специјалним и параленим везама са Републиком Српском за Србију има изузетан значај, као и унапређење сарадње са Босном и Херцеговином на темељима Дејтонског споразума.

Као чланица Уједињених нација, наша држава се залаже за безусловну поштовање Повеље УН и мирољубиво решење свих спорова који могу да угрозе мир и безбедност у региону.

Сарадња и учешће у раду светских, а посебно европских организација, као што су Савет Европе и Организација за европску безбедност и сарадњу, неопходан је услов успешне спољне политике.

Демократска странка Србије се залаже за сарадњу са свим аутентично демократским странкама у свету, ослањајући се на начела искреног и узајамног поштовања, поверења и равноправности. Посебну пажњу посветићемо даљем унапређењу сарадње са Сверуском политичком странком „Јединствена Русија“, као и са другим странкама које поштују достојанство међународно признатих држава и подржавају политику једнаких стандарда и поштовања универзалних норми међународног права.

У циљу побољшања међународног положаја Србије у заједници европских држава и заштите њених легитимних интереса, Демократска странка Србије се залаже за развијање и унапређење сарадње са странкама сродне политичке оријентације у Европи, посебно са странкама демократске, народњачке и хришћанско-демократске оријентације и организацијама као што су Европске народне партије и Европска демократска унија.

Демократска странка Србије се залаже за потпуну парламентарну контролу спољне политике.

ВОЈСКА

Првенствени безбедносни интерес Србије је очување територијалног интегритета земље. Желимо самостално да смањујемо ризике по безбедност земље и да, у блиској будућности, постанемо кључни чинилац мира у региону и стабилности у југоисточној Европи.

Полазећи од дуге и часне историје српске војске, њеног немерљивог значаја у очувању, јачању и унапређивању Србије, Демократска странка Србије сматра да треба обезбедити све потребне услове за свеукупан напредак Војске и достојанствен живот њених припадника.

Залажемо се за степен професионализације и реформе војске у складу са изазовима, ризицима и претњама савременог доба, успостављање нове организационе структуре у систему одбране, модернизацију наоружања и војне опреме и побољшање материјалног положаја Војске.

Сматрамо неопходном потпуну цивилну, односно парламентарну контролу војске.

Најважнији предуслов да Војска Србије успешно испуњава своје задатке јесте да се израде и усвоје стратешка документа као што су Стратегија националне безбедности и Стратегија одбране. На основу ових докумената, неопходно је усвојити системске законе попут Закона о одбрани и Закона о Војсци.

Систем одбране и Војска Србије треба да се изграђују као поуздане државне институције, способне да у сваком тренутку гарантују миран и стабилан развој Србије. Сваки наш војник мора осећати бригу државе и уживати подршку државних органа и свих грађана Србије.

Полазимо од становишта да међународни интегративни процеси, као што је приступање Програму Партнерство за мир, треба да јачају територијалну целовитост и свеукупан положај Србије. Србија улази у ове процесе превасходно због својих државних и националних интереса.

Подржавамо приступање Србије Програму Партнерство за мир. Истовремено се противимо приступању Србије НАТО савезу.

Сматрамо да нико не може, нити има право да донесе одлуку о приступању Србије било ком војном савезу без сагласности њених грађана и да о том питању грађани морају донети одлуку искључиво на референдуму.

Сваку одлуку о евентуалном учешћу наших оружаних снага у међународним мисијама ван граница наше земље мора донети Народна скупштина. Учесће српских оружаних снага у

међународним мисијама може бити искључиво у оквиру мисије Уједињених нација или Организације за европску безбедност и сарадњу.

ЉУДСКА ПРАВА, ПРАВОСУДНИ СИСТЕМ И ЗАШТИТА БЕЗБЕДНОСТИ ГРАЂАНА И ДРЖАВЕ

Људска права и људско достојанство неотуђиви су, припадају сваком појединцу и чине темељ државне заједнице. Устав Србије, у чијем је доношењу Демократска странка Србије имала кључну улогу, јасно дефинише људска права и јемчи да ниједна грана власти не може да их укине, суспендује или произвољно тумачи.

Апсолутно се противимо смртној казни.

Сви грађани пред законом су једнаки. Ширење националне, расне или верске мржње и нетрпељивости представља кривично дело.

Нико не може бити лишен легално стеченог држављанства, уколико то сам не затражи.

Лична слобода, тајност преписке и телефонских разговора, као и неограничена слобода кретања, гарантовани су Уставом Србије.

Сваког грађанина штити претпоставка невиности све док се, у законом предвиђеном поступку, не докаже његова кривица. Самовољно лишавање слободе представља кривично дело.

Грађани имају сва овлашћења да штите своја права свим законом предвиђеним средствима.

Истражни органи не смеју примењивати никакав вид тортуре. Примена тортуре, пре или приликом истраге, као и током издржавања казне, представља кривично дело.

Сиромашним грађанима држава мора обезбедити правну помоћ и заштиту. Сви грађани имају право на непристрасно, законито и ефикасно суђење.

Државни службеник за којег се установи да је злоупотребио или прекорачио своја овлашћења и тиме повредио људска права биће одмах удаљен са дужности и позван на одговорност.

Залажемо се за слободно, непристрасно и потпуно информисање, као и за слободно изражавање мишљења.

Неприкосновена су права на мирно окупљање, слободу говора и јавног иступања, слободу удруживања, савести, вероисповести и избор позива и занимања.

Сматрамо да држава Србија треба да има своју новинску агенцију.

Приватна својина је неприкосновена и заштићена законом. Стицање приватне својине не може се ничим ограничити.

Заштите људских права нема без владавине права и правне сигурности, а овога нема без јаким демократских институција и независног правосудног система. Залажемо се за темељну реформу правосудног система која би повратила поверење грађана у право и правду.

Да би правосудни систем ефикасније функционисао, потребно је што хитније успоставити нову, рационалнију и ефикаснају правосудну мрежу, јасно дефинисати критеријуме за избор, реизбор и одговорност носилаца правосудних функција, побољшати материјални положај запослених у правосуђу, као и обезбедити хуманије услове за осуђена и притворена лица.

Основни циљ рада полиције мора бити очување стабилног јавног реда и мира у коме је заштита потпуне личне и имовинске сигурности и достојанства грађана на првом месту.

Наставићемо одлучну борбу против свих видова организованог криминала и корупције, као и свих облика организоване производње, кријумчарења и стављања у промет опојних дрога и наркотика.

Радићемо на расветљавању најтежих кривичних дела, сузбијању малолетничке деликвенције и спречавању тероризма.

Развијаћемо међународну сарадњу на пољу сузбијања свих облика трговине људима, јачати граничну полицију и штитити грађане у ванредним ситуацијама.

Унутрашња контрола рада полиције мора бити одговорна, транспарентна и делотворна.

Јавна безбедност мора правовремено и веродостојно информисати јавност о свом раду.

Национална безбедност је успешна онда када чува мир у земљи и остварује стабилност у међународним односима.

Парламентарна контрола службе јавне и државне безбедности мора бити потпуна.

ДРЖАВНА УПРАВА И ЛОКАЛНА САМОУПРАВА

У интересу заштите људских права свих грађана, економске стабилности и побољшања квалитета животног стандарда потребно је реформисати државну управу. Крајњи циљ ове реформе је обезбеђење високог квалитета услуга које држава пружа грађанима јер је то претпоставка за успешне и ефикасне економске и социјалне реформе у Србији.

Реформу државне управе спровешћемо на основу принципа рационализације, децентрализације, деполитизације и професионализације.

Чврсто стојимо на становишту да реформа државне управе треба да буде у функцији остваривања права грађана, гарантовања личне и групне, националне и сваке друге равноправности.

Државна управа треба да се усклади са стварним потребама друштва и највишим европским нормама и стандардима.

Залажемо се за економичну и ефикасну државну управу, стручну, професионалну и деполитизовану.

Потребан је континуирани надзор над радом државне управе, чему ће знатно допринети и институција Заштитника грађана.

Побољшање ефикасног и квалитетног пружања услуга грађанима могуће је остварити модернизацијом рада управе, а првенствено увођењем електронских сервиса.

Сматрамо да је остварење политике равномерног регионалног развоја Србије од пресудног значаја за функционисање и напредак нашег друштва. Због тога изузетан значај посвећујемо територијалној организацији и развоју локалних заједница.

Кроз активности Владе и посланичке групе Демократске странке Србије у Народној скупштини Републике Србије иницираћемо доношење сета закона којима се обезбеђује равномерној регионалној развој.

У циљу децентрализације и вођења политике равномерног регионалног развоја, залажемо се за премештање једног броја државних институција из Београда у друге градове и регионалне центре.

ПРИВРЕДНИ СИСТЕМ И ЕКОНОМСКА ПОЛИТИКА

Своју економску политику и развој привредног система Демократска странка Србије заснива на вери у снагу државе и способност њених грађана да остваре своје замисли. Нема богате државе без богатих грађана.

Потребне су нам корените промене привредног система, финансијска стабилност и стабилизација цена.

Одрживи привредни развој могуће је остварити побољшањем правног и економског амбијента за несметано функционисање слободног тржишта и тржишне утакмице.

Не смеју се занемарити ни правна, економска и здравствена заштита потрошача.

Предуслов здраве националне привреде су рационализација државног апарата и смањење јавне потрошње.

Нови привредни систем Србије заснива се на приватној, државној и задружној својини, слободном тржишту рада и капитала, робе и услуга, уз пуну правну и пословну сигурност.

Приватизацију треба извршити без одлагања, уз поштовање принципа економске рационалности и социјалне правде. У поступку приватизације нужно је водити рачуна о дуговањима државе према грађанима.

Из приватизационих средстава неопходно је попунити пензионе фондове и заштитити интересе старих власника. У процесу приватизације морају се поштовати и обавезе раздужења према иностранству.

Програме реструктуирања великих предузећа морају пратити програми развоја малих и средњих предузећа.

Социјалну политику треба да води држава, а не привреда. Држава треба да донесе програм за смањење незапослености, обезбеди средства за његову реализацију и утврди подстицајне мере.

Пореска обавеза треба да буде општа, а примена олакшица селективна и стимулативна за развој приватног предузетништва, смањење незапослености и укупни привредни развој.

Пореска опетерећења морају бити равномерна и правична. Пореска политика мора бити подстицајна и омогућити бржи економски развој недовољно развијених подручја.

Банке треба да одобравају јефтиније кредите грађанима, поготово стамбене, али и да спречавају презадуженост грађана.

Залажемо се да држава подстиче страна и домаћа улагања и јача конкурентност наше привреде на светском тржишту. Ограничења за страни капитал могу се увести само када је реч о предузећима од стратешког интереса.

Посебну пажњу посветићемо политици регионалног развоја Србије и отклањању неравномерности у развоју појединих региона.

Пољопривреда, рационално располагање природним ресурсима, туризам, развој саобраћајне мреже и телекомуникација делатности су од пресудног значаја за успешну политику равномерног регионалног развоја.

Предуслов развоја Србије у целини, а посебно уравнотеженог регионалног развоја, јесте развој инфраструктуре и зато се залажемо за што веће инвестиције у развој саобраћајне, телекомуникационе, енергетске и комуналне инфраструктуре.

У области друмског саобраћаја, посебно су важни изградња аутопута Хоргош – Пожега и Коридора 10.

У области саобраћаја посебну пажњу треба посветити модернизацији свих видова саобраћајне инфраструктуре и већој безбедности путника.

Залажемо се за изградњу станова за младе брачне парове, избеглице, као и социјалних станова.

УРБАНИЗАМ И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ

Земљишну политику, просторно и урбанистичко планирање, архитектонско пројектовање и изградњу, као и пратећа законодавства, планираћемо с циљем да омогуће суштински преображај, јачање и развој националне привреде у условима корених промена у друштву.

Будући да приватни сектор треба да буде основни покретач нашег привредног развоја, залажемо се да се приватна иницијатива укључи и у просторно и урбанистичко планирање, уз равноправно учешће државе, која ће давати концесије, доносити законске норме и стандарде, као и водити рачуна о социјалној правди и стабилности.

Уређењем простора желимо да унапредимо привредне делатности и повећамо запосленост, као и да подстакнемо привредну и друштвену кохезију. Просторним планирањем настојаћемо да побољшамо квалитет живота и здравље нашег становништва, да му омогућимо избор и разноврсност начина живота.

Флексибилнијим процесом одлучивања, уз већу подршку државе локалним заједницама, очуваћемо националну баштину и идентитет, заштитити необновљиве природне ресурсе, штедети енергију и примењивати чисте технологије.

Путем усмерене урбанизације и рационалног просторног планирања треба осигурати равномеран развој наших крајева и избећи

концентрацију свих институција од националног значаја на пренаглашеној економској осовини Нови Сад – Београд – Ниш. Са процентом удаљавања од ове осовине мора расти и проценат државне помоћи, како би се наше становништво мотивисало да остане да живи на тим просторима.

Оживљавање и уређење села неопходан је и императиван процес, не само из економских разлога већ и због очувања територије наше државе.

Грађевинско земљиште и некретнине су развојни ресурс од суштинског значаја за локалну заједницу и државу. Конфискацијом, национализацијом и некритичком експропријацијом грађевинско земљиште прешло је у државну својину, што је веома уназило нашу урбоэкономију. Због тога се залажемо за хитно покретање процеса враћања у претходно стање и афирмацију приватног власништва путем денационализације, реекспропријације и комплетне реституције.

Борићемо се за оснивање државних, мешовитих и приватних компанија за некретнине и уређење земљишта, реконструкцију нерационалних делова града и подстицање предузетништва.

РУДАРСТВО И ЕНЕРГЕТИКА

Поуздано и ефикасно функционисање и складан развој енергетике основни су предуслови опоравка и даљег развоја наше привреде и друштва.

Главни циљ енергетске политике је рационално и поуздано снабдевање енергијом. Овај циљ може се постићи само усклађеном и дугорочном политиком развоја енергетике, рударства и геолошких истраживања, која узима у обзир неминовне промене у преструктурирању привреде и друштва, расположиве домаће енергетске потенцијале, повећање ефикасности производње и потрошње енергије, рационално коришћење свих енергетских извора, комплементарне опције за недостајуће енергенте, као и унапређење постојећих и увођење нових технологија.

Енергетска политика у нашој држави мора бити у складу са тенденцијама развоја енергетике у свету, посебно у домену повећања енергетске ефикасности и процена будућих потреба за

енергијом. Потрошњом укупне енергије треба управљати, штедети енергију и рационално је користити, односно усмеравати потрошача на расположиве видове енергије. На основу јасно дефинисаних мера и инструмената, као и увођењем тржишне политике цена за поједине видове енергије, успоставићемо реалније нивое међусобних паритета.

Експлоатација рудног блага и енергетских система не сме да има за последицу угрожавање животне средине и неконтролисано исцрпљивање домаћих енергетских ресурса.

Полазећи од верификованих истраживања и реално заснованих процена, сматрамо да, поред експлоатације енергетских минералних сировина (угаљ, гас, нафта) и неких металичних минералних капацитета, значајни развојни потенцијали леже у експлоатацији широког спектра неметаличних минералних сировина и сировина за добијање грађевинског материјала. Истраживању и експлоатацији подземних вода (вода за пиће, термо-минералне воде), а посебно оних који су носиоци геотермалне енергије, треба пружити снажну подршку.

Планиране развојне активности треба заснивати на увиду у целину резултата научних истраживања у свим областима рударства и енергетике, укључујући и алтернативне изворе енергије. Истраживања треба усмерити ка максималној валоризацији енергетских ресурса и развоју технологија за експлоатацију и оплемењивање домаћих енергетских ресурса (угља, биомасе, индустријског отпада, хидропотенцијала). Циљ је да се обезбеде одговарајућа замена увозних течних и гасовитих горива домаћим горивима, развој технологија за сагоревање ложних угљева и унапређење метода и поступака за анализу и повећање ефикасности рада енергетских постројења и уређаја.

Наша енергетска политика посветиће посебну пажњу значају и улози електропривреде јер у укупној производњи примарне енергије, електропривреда, заједно са производњом угља и електричне енергије, учествује са преко 80 процената.

Потребно је унапредити организацију електропривреде, како на нивоу руковођења и одржавања, тако и на нивоу развоја електроенергетског система. У том контексту, либерализација тржишта електричне енергије имаће одлучујући утицај на промену досадашње структуре електропривреде.

Заостајање у развоју машиноградње и инжењеринга, као и пројектовања у области енергетике, треба превазићи одговарајућим подстицајним мерама економске политике.

Успешна политика у енергетици и рударству може се водити у условима слободног деловања тржишта, уз интензивно учешће приватног сектора и давање контролисаних концесија за експлоатацију.

Улогу државе треба ограничити на заштиту домаћег енергетског система, заштиту животне средине и царинску политику увоза, док значајну улогу у планирању и спровођењу енергетске политике треба да добију локални органи власти који ће створити локалне и регионалне енергетске и водопривредне системе у складу са својим потребама.

За успешно спровођење енергетске политике потребно је што пре завршити институционално и власничко реструктурирање овог сектора, увести пореске олакшице и повољне кредите за примену нових технологија, осавременити законску регулативу и обезбедити већу образованост кадрова.

Залажемо се за активно учешће Србије у планирању и градњи стратешке регионалне и паневропске енергетске инфраструктуре за транспорт нафте и гаса из нових извора снабдевања. Сматрамо да је потребно убрзати реализацију пројекта гасификације Србије, како би се изградњом гасовода и ширењем магистралних и дистрибутивних гасних мрежа обезбедило сигурно снабдевање грађана и индустрије.

Залажемо се за изградњу стратешких електроенергетских објеката и термоелектрана, као и за ревитализацију постојећих хидро и термо капацитета.

Посебну пажњу посветићемо коришћењу обновљених извора енергије (геотермалне, биомасе, ветра, сунца, биодезела и других).

У области комуналне енергетике треба модернизовати постојеће топлотне изворе и изградити нове системе за пренос топлоте у највећим градовима и регионалним центрима Србије.

Ефикасном применом предложених мера може се обезбедити да српска енергетика дође у лидерску позицију међу земљама региона.

ПОЉОПРИВРЕДА

Пољопривредна политика усмерена ка развоју пољопривредне производње и очувању аграрних ресурса Србије за Демократску странку Србије представља суштински програмски приоритет у склопу свеукупног развоја државе, како у економском тако и у социјалном и еколошком смислу.

Ово не значи да се залажемо и за протекционистичку политику. Једино применом европских стандарда пољопривредна производња може јачати, развијати се и постати конкурентна.

За успешан развој пољопривредне производње потребно је рационално стратешко планирање и финансирање пољопривреде од стране државе. Држава треба да створи предуслове за развој тржишта пољопривредних кредита.

Залажемо се за увођење јасних стандарда у области пољопривредне производње, контролу безбедности и квалитета хране, као и за финансијску помоћ државе у примени утврђених стандарда.

У спровођењу аграрне политике, нарочиту пажњу треба посветити равномерном регионалном развоју, одобравању повољних кредита, обезбеђивању неповратних средстава за унапређење производње, заштити животне средине, подстицању пласмана домаће производње на нова тржишта, развоју пољопривредне технологије, јачању конкурентности домаће производње, усклађивању наших закона са законском регулативом ЕУ, континуираном повећању пољопривредног буџета и очувању максимално дозвољеног нивоа субвенција.

Производњу, промет и прераду пољопривредних производа треба либерализовати, уз истовремену примену мера пореске и кредитне политике, као и политике усмерених субвенција којима ће се подстицати и штитити домаћи пољопривредни произвођачи.

Залажемо се за чвршће повезивање примарне пољопривредне производње са прехранбеном индустријом и другим индустријским гранама заснованим на пољопривредним производима.

Посебно треба стимулисати развој сточарске производње, као вишег нивоа реализације примарне пољопривредне производње, при чему држава треба да преузме обавезу стварања повољних услова за извоз.

Чврсто подржавамо развој виших нивоа финализације пољопривредних производа, стимулацију извозно оријентисаних производних програма, подстицајну пореску политику, стабилне и реалне паритете цена, као и консолидацију домаће индустрије пољопривредне механизације.

Залажемо се за заштиту географског порекла и брендирање домаћих производа, што би омогућило њихову препознатљивост на страним тржиштима.

Од изузетне важности за Србију је стварање услова за ревитализацију села као носиоца пољопривредне производње, што значи јачање пољопривредног газдинства, боље услове за живот и рад на селу, помоћ државе у образовању чланова пољопривредних газдинстава и задруга и заустављање миграције сеоског становништва у урбане центре.

Тако се стварају претпоставке за равномеран регионални развој Србије, што треба подстицати посебним програмима подршке за маргинална пољопривредна подручја и старачка пољопривредна газдинства.

Залажемо се за што скорије комплетирање катастра пољопривредног земљишта, за решавање питања денационализације и реституције, као и за стварање предуслова за отварање нових кредитних линија за куповину земљишта.

Држава има обавезу да створи квалитетну и стручну инспекцијску пољопривредну и ветеринарску службу.

Ради заштите домаће пољопривредне производње, као и ради очувања здравственог стања нације, залажемо се за забрану увоза и производње генетски модификоване хране.

Заступамо систематско јачање свести о потреби заштите животне средине у области пољопривреде и што већу употребу биолошких извора енергије.

Залажемо се за континуирано спровођење едукативних процеса и програма у области управљања пољопривредним газдинствима да би носиоци пољопривредних газдинстава овладали вештинама и знањима неопходним за профитабилно бављење аграрном производњом као бизнисом.

Да би пољопривредници овладали вештинама и знањима неопходним за профитабилно бављење аграрном производњом као бизнисом, подстицаћемо оснивање интересних организација пољопривредних произвођача, као што су задруге, производне и робне асоцијације. Опређени смо за афирмацију и реформу задружног покрета и аутентичног задругарства које је у традицији нашег народа. Задруге су носиоци економског, социјалног и културног напретка сеоских средина и могу да остваре знатан утицај на креирање аграрне политике и сузбијање монопола на тржишту пољопривредних производа.

Подстицаћемо оснивање струковних удружења сељака, како би се ојачала њихова позиција у преговорима са прерађивачима и откупљивачима.

Посебну пажњу завређује прехранбена сигурност земље коју заснивамо на сопственим ресурсима и стабилном тржишту основних пољопривредних и прехранбених производа. Републичка дирекција за робне резерве се мора реорганизовати и прилагодити савременој политици интервенција на тржишту.

ПРИРОДНИ РЕСУРСИ

У области политике располагања природним ресурсима, као што су вода и шуме, основни стратешки циљеви су рационално коришћење природних ресурса, унапређење животне средине и заштита природе.

Досадашњи централизовани модел управљања воденим ресурсима треба редефинисати. Државну улогу треба ограничити на

њихову заштиту, рационално коришћење и процену економске вредности. Због тога је потребно одговарајућим законским решењима раздвојити јавноправну функцију управљања овим ресурсима на непрофитабилној основи од привредних активности заснованих на тржишним принципима и применити корективне мере у оквирима укупне развојне и социјалне политике државе. Средства остварена коришћењем ових ресурса треба усмерити на њихов даљи развој и заштиту животне средине.

Залажемо се за промену власничких односа и увођење тржишних принципа у овој области, децентрализацију управљања овим добрима и функционалну територијалну реорганизацију државне управе у циљу ефикаснијег управљања режимом вода. На тај начин омогућиће се локалној самоуправи значајна финансијска аутономија у погледу утврђивања и наплате прихода од коришћења водних добара, као и аутономија у трошењу ових средстава за унапређење и заштиту животне средине.

Сматрамо да се квалитетни и реални водопривредни планови, који воде рачуна о стварним утицајима на животну средину и економским ефектима, могу израдити само применом савремених технологија и информационог система.

Шуме Србије, са богатим биодиверзитетом и природним потенцијалом, представљају значајан елемент привредног и просторног развоја. С обзиром на значај шумског екосистема за климу, режим вода, земљиште и квалитет животне средине, стратешки циљ наше политике јесу заштита и одрживо коришћење шума.

На целој територији Србије треба водити јединствену политику у области шумарства и законским решењима обезбедити јединствене критеријуме управљања шумама и шумским земљиштем, као и ефикасну заштиту и стабилан развој шумског фонда Србије. Закони, прописи и стандарди у области шумарства и ловства треба да буду усаглашени са Декларацијом УН о животној средини и развоју, конвенцијама о биодиверзитету и другим документима и споразумима из области шумарства.

Ефикасно управљање и заштита ових ресурса захтевају одговарајућу реорганизацију органа државне управе и јавних служби у области шумарства и ловства. Јавна овлашћења треба ограничити на израду и примену прописа, планирања развоја од значаја за

државу и контролу коришћења ресурса. Применом савремених информационих технологија, податке о стању шума, расположивим ресурсима и условима њиховог коришћења треба учинити доступним за грађане.

Планирање у области шумарства и ловства заснива се на интегралном управљању и праћењу индикатора развоја као што су одрживо коришћење ресурса, виталност шума као екосистема и очување биодиверзитета, економски раст у области шумарства и повећање стандарда становништва, примена међународних стандарда и испуњење међународних обавеза.

Држава треба да задржи власништво над шумама којима располаже, уз истовремено подстицање развоја шумарства на приватним поседима путем субвенција и повољних услова кредитирања.

Економски одржив развој у овој области може се остварити само увођењем тржишних услова вредновања шумских ресурса и слободног предузетништва, уз регулаторну улогу државе у границама утврђене политике заштите природних вредности и животне средине.

Залажемо се за то да држава подржи развој прерађивачке индустрије која може да обезбеди висок степен прераде сировина и заштиту животне средине.

Посебну пажњу треба посветити управљању заштићеним областима и националним парковима.

СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА

Наша социјална политика заснива се на уверењу да преображај друштва и уобличавање демократског поретка морају почивати на начелима социјалне правде. Свим члановима заједнице морају бити пружене могућности за лични развој, образовање, стварање породице и квалитетне услове живота.

Синдикати се морају организовати слободно и потпуно независно од државе ради заштите и заступања економских и социјалних интереса својих чланова.

О интересима привредних грана и друштвених слојева водиће рачуна коморе, индустријске, трговачке, занатске, радничке, пољопривредне, лекарске, адвокатске, инжењерске и друге. Коморе ће се организовати као независне установе.

Посебно се залажемо за уобличавање целовитих програма за хитно и трајно решавање проблема избеглица. Сматрамо неодложним послом обезбеђивање трајних и целовитих решења за породице киднапованих, несталих и убијених, ратне војне инвалиде и њихове породице.

Наш концепт социјалне заштите јачаће друштвену кохезију и подржавати независност и способност људи да помогну сами себи. Ефикасан систем социјалне заштите омогућиће нам да одговоримо на потребе грађана у новим околностима и подржимо рањиве и маргинализоване појединце и групе којима је неопходна организована помоћ заједнице и државе, као и грађане који нису у стању да сопственим учешћем у економској активности обезбеде своју егзистенцију.

Залажемо се за перманентно усклађивање радног законодавства са тржишним условима рада и европским стандардима.

Приоритетни задаци наше социјалне политике су доношење годишњих програма активне политике запошљавања на републичком и локалном нивоу, реформа Националне службе за запошљавање, обједињавање информационог система и успостављање модела усмереног на потребе незапослених и послодаваца.

Подстицаћемо отварања нових радних места смањењем укупног оптерећења пореза и доприноса, као и развијањем нових облика кредитних линија и микрокредитирања, нарочито у мање развијеним регијама и подручјима са високом стопом незапослености.

Наш циљ је систематско решавање проблема вишкова запослених организовањем обуке, стручног усавшавања,

преквалификације и доквалификације, што ће допринети ефикаснијем завршетку процеса приватизације и реструктурирања.

Залажемо се за развој и унапређивање флексибилних облика рада путем институције привременог запошљавања, за увођење посебне заштите родитеља са тешко оболелом децом и за заштиту достојанства на раду.

Систематско унапређивање социјалног дијалога на националном, локалном, регионалном и међународном нивоу, са циљем да се допринесе садржајнијем и квалитетнијем усклађивању интереса рада и капитала, представља један од кључних задатака наше социјалне политике.

Јачање улоге и значаја колективног преговарања на свим нивоима, и афирмација медијације као начина мирног решавања колективних радних спорова, наше су опредељење.

Потребна је реформа система плата у јавним службама како би се привукли и задржали стручњаци који ће квалитетно обављати јавне послове.

Одређивање праваца привредног развоја и остварење финансијске одрживости основни су циљеви наше стратегије реформе пензијског система. Приоритет нам је обезбеђивање економске сигурности пензионера кроз одржавање стабилног односа просечне пензије и просечне зараде.

Залажемо се за реформу пензијске администрације и увођење Централног регистра осигураника и корисника права, као и за побољшање административних капацитета за наплату доприноса за социјално осигурање и пореза на зараде.

Интензивно ћемо радити на унапређивању система безбедности и заштите здравља на раду, смањењу повреда на раду и професионалних обољења.

У циљу друштвене интеграције особа са инвалидитетом посебну пажњу посвећујемо спровођењу стратегије за унапређење њиховог социјалног положаја и запошљавања. Залажемо се за једнаке могућности приликом запошљавања особа са инвалидитетом и укидање дискриминације.

С обзиром на то да је обезбеђење радног места најефикаснији вид социјалне заштите, чврсто подржавамо запошљавање жена, младих и старијих особа, као и особа са инвалидитетом.

За нашу социјалну политику од изузетне важности је заштита младих породица и увођење колективних услуга породицама.

Посебно смо опредељени за то да се женама омогући да ускладе материнство и свој професионални ангажман.

Старијим радницама треба пружити прилику да одложе одлазак у пензију, као што сматрамо да приоритет треба дати инвестицијама усмереним на децу и младе.

Наша социјална политика почива на уверењу да развијено и уређено тржиште рада и стабилна породица представљају најпоузданије изворе социјалне заштите.

Сви грађани морају имати једнаке шансе током целог живота јер то је за нас основна социјална правда.

Најефикаснија социјална политика је она која грађанима гарантује да се никада у животу неће наћи искључени из друштва, осиромашени или маргинализовани.

ДЕМОГРАФСКА ПОЛИТИКА

Демографска политика има највиши стратешки значај за Србију јер се за државу и друштво може рећи да су успешни само ако је демографско стање у земљи задовољавајуће.

У дефинисању демографске политике, полазимо од потребе да се постојеће, веома неповољно стање у што краћем року поправи како би се зауставило смањивање становништва Србије.

Остварење тог циља подразумева да се садашња стопа наталитета од свега 1,6 одсто повећа на најмање 2,1 одсто. јер је то неопходан услов да се број становника у Србији не би даље смањивао.

Мере демографске политике морају успорити старење српског друштва јер Србија спада у земље са најстаријим друштвом у свету. Уколико не бисмо зауставили овај процес, за неколико деценија број становника старијих од 65 година достигао би једну трећину укупног становништва.

Демографску политику треба развијати у два основна правца – повећања стопе наталитета и стварања повољнијих услова за живот старијег становништва.

Да бисмо повећали стопу наталитета, залажемо се за подстицајне економске мере које ће, поред повећања износа за дечји додатак, обухватити посебна буџетска давања трајног карактера за рођење трећег и четвртог детета. Из буџета треба издвајати средстава и за незапослене мајке, а формирати посебан фонд из кога би се одобравали повољни кредити за младе брачне парове са децом, намењени решавању њиховог стамбеног питања или запошљавању. Треба предвидети и пореске олакшице за обућу, одећу и друге производе за децу. Систематско подстицање здравих облика живота очувало би репродуктивно здравље. Када је у питању рађање уз помоћ вештачке оплодње, потребна је још већа подршка из државних фондова.

Збрињавање напуштене деце мора се унапредити тако што ће се убрзати и поједноставити процедура усвајања деце без родитељског старања.

Брига о старијој популацији за нас подразумева стабилан пензиони систем, унапређење социјалних услуга које пружа локална самоуправа, како би старији грађани што дуже остали у свом природном окружењу, стварање услова за активан живот у трећем добу и формирање мањих центара за старије особе, са хуманијим условима борава.

Развој свих сегмената друштва треба ускладити са осмишљеним мерама демографске политике. Тачније, све облике привредне, социјалне, просветне, здравствене и културне политике, као и политике уравнотеженог регионалног развоја и заштите животне средине, треба дугорочно ставити у функцију осмишљене демографске стратегије друштва.

ЗДРАВСТВЕНА ПОЛИТИКА

Адекватна и потпуна здравствена заштита свих грађана, очување и унапређење здравља становништва Србије по узору на искуства развијених здравствених система у свету, циљ су наше здравствене политике.

Грађанин као корисник здравствених услуга мора да буде постављен у средиште здравственог система.

Систем здравствене заштите треба ефикасно организовати на три нивоа: примарном (домови здравља, апотеке, заводи), секундарном (опште и специјалне болнице) и терцијарном (клинике, институти, клиничко-болнички и клинички центри).

Посебно је важан развој примарне здравствене заштите која представља капију здравственог система за улазак на више нивое здравствене заштите. Заснована на принципу изабраног лекара, примарна здравствена заштита треба да је свеобухватношћу својих услуга усмерена ка породици и омогућавању континуитета здравствене заштите.

Процес децентрализације примарне здравствене заштите треба потпуно заокружити, уз очување њене финансијске и институционалне одрживости.

Залажемо се да у пружању здравствене заштите учествују и приватне здравствене установе, чије место у здравственом систему треба јасније дефинисати. Залажемо се за интензивнији, али контролисани развој приватног здравственог сектора.

Неопходно је успоставити нови систем строго наменског финансирања здравствене заштите у којем контрола токова новца мора бити ефикасна.

Сматрамо да је неопходно прецизно дефинисати основни скуп здравствених услуга који треба да буде једнако доступан свим грађанима и који треба рационално уредити тако да ефекти лечења буду сразмерни трошковима.

Улагање у развој здравственог система не сматрамо потрошњом већ рационално уложеним новцем, јер унапређење здравствене заштите грађана побољшава здравље становништва,

што непосредно утиче на повећање продуктивности, раст производње и бржи развој друштва у целини.

Посебно осетљиве групације становништва, као што су жене у току трудноће, порођаја и материнства, предшколска и школска деца, студенти и старије особе, треба да буду обухваћене посебним програмом здравствене заштите.

Посебан значај дајемо мерама повећања наталитета.

Здравствену заштиту особа оболелих од болести које имају веће социјално-економске последице, као што су малигне и заразне болести или болести зависности, треба остварити кроз јачање превенције и раног откривања. У овом сегменту здравствене заштите, приоритет дајемо промоцији здравог начина живота.

У циљу унапређења квалитета услуга здравствених установа залажемо се за увођење система лиценцирања лекара и акредитације здравствених установа. Сматрамо да су лекарске коморе незаобилазни чинилац у доношењу свих стратешких одлука у здравству.

Залажемо се за развој и модернизацију медицинских установа у регионалним центрима у циљу равноправне и правичне здравствене заштите на целој територији Републике Србије.

Развој и унапређење фармацеутске индустрије треба обезбедити путем контроле квалитета лекова, политике цена и доношењем прописа о употреби генеричких лекова. Нерационална и неадекватна потрошња лекова морају се сузбити утврђивањем терапеутских протокола.

Донације и хуманитарну помоћ треба рационално користити за развој система здравствених услуга у складу са дефинисаним приоритетима земље.

Залажемо се за промену уписне политике на медицинским факултетима у циљу смањења броја незапослених лекара, као и за то да расположиви и нови медицински кадрови буду географски праведније и рационалније распоређени.

Као посебан приоритет наше здравствене политике издвајамо превенцију и заштиту здравља младих људи, обезбеђивање бољих и приступачнијих могућности за бављење спортским активностима,

рад на побољшању животне средине, као и подстицање и оспособљавање младих за бригу о сопственом здрављу.

ПРОСВЕТА

Просвета је једна од најзначајних стратешких делатности друштва.

Циљ наше просветне политике је функционално усклађивање просвете са другим сегментима друштва, а посебно привредом, како би се просветни систем модернизовао и био један од кључних покретача свеукупног развоја друштва.

Наше кључно опредељење је да образовни процес у целини, од основне школе до универзитета, обезбеди развој самосталне, моралне, образоване и друштвено одговорне личности.

Да бисмо унапредили просветни систем, залажемо се за промишљену, опрезну и одговорну реформу школства. Реформа школства треба да почива на претпоставкама да просветни систем има стратешки значај за свеукупни развој Србије и да је модернизација целокупног просветног система неопходна. Верујемо да Србија треба да реформише школство полазећи од сопствених потреба и уважавајући сопствену просветну традицију.

Основно образовање мора бити обавезно и бесплатно. Неопходно је уједначити критеријуме за изградњу програма и уџбеника у свим школама у Србији.

Утврђивање правца развоја и унапређивања квалитета предшколског, основног и средњег образовања и васпитања поверавамо Националном просветном савету који бира Народна скупштина. Израду наставних планова и програма треба поверити стручној институцији, Заводу за унапређење квалитета образовања и васпитања, а у изради наставних планова и програма морају учествовати и стручна друштва.

Чврсто подржавамо настојање да, посебно у раним фазама образовног процеса, ћирилично писмо буде неговано у складу са статусом који му је дат Уставом.

Залажемо се да се ученицима, кроз факултативне предмете, а у циљу духовне обнове и ширења опште културе, омогући основно верско образовање, грађанско васпитање и развијање свести о очувању животне средине.

Темељно упориште образовног система треба да буде мрежа средњих стручних школа, при чему се, на основу објективних показатеља, мора водити рачуна о стварним регионалним и локалним потребама.

Потребно је донети критеријуме и стандарде за школе од посебног националног значаја у којима би се школовала изразито обдарена деца.

Залажемо се за то да држава путем система стипендирања обезбеди бесплатно школовање најдаровитијим ученицима и студентима на свим нивоима образовања, као и за то да се обезбеде средства за израду посебних програма њиховог школовања.

Високошколска мрежа мора да буде усклађена са потребама друштва и могућностима привреде.

Потребно је уредити финансирање високог образовања тако што ће се дефинисати нормативи и стандарди рада високошколских установа чији је оснивач Република.

Универзитети и остале научне установе треба да имају пуну аутономију. То се односи и на научни рад, како на државним тако и на приватним универзитетима и у осталим научно-истраживачким институцијама.

Прилози универзитетима и научним установама биће ослобођени пореза, а све врсте завештања изузете од дажбина и наследне таксе.

Посебну пажњу посветићемо образовању деце ометене у физичком и менталном развоју како би била оспособљена за достојанствен живот у заједници.

Залажемо се за отварање приватних школа, уметничких академија и универзитета, под равноправним условима и уз поштовање усаглашене стандардизације.

Мањинским заједницама мора бити омогућено основно и средње образовање на матерњем језику у државним школама.

Сматрамо да треба обезбедити пуну законску потпору за подстицање развоја интердисциплинарних студија и јачање међуфакултетске и институтске сарадње.

У циљу бржег духовног и технолошког напретка нашег народа и државе, залажемо се да САНУ, Матица српска и све остале високообразовне и научне установе које испуњавају високе научне и образовне стандарде добију статус институција од посебног националног значаја.

Сматрамо да је за убрзани економски, научно-технолошки и општи напредак друштва неопходно успостављање сарадње између индустрије и универзитета, са циљем да се добре идеје претворе у комерцијалне производе.

С обзиром на то да је реформа образованог система неопходна због свеукупног напретка друштва у Србији, сматрамо да посебну пажњу треба посветити модернизовању наставних планова и програма и самог процеса наставе, техничко-административном усавршавању, модернизовању опреме и услова рада у просветним установама, рационализацији просветног система у Србији, побољшању стандарда запослених у просвети и обезбеђењу финансијских средстава за модернизацију просветног система.

Посебно се залажемо за афирмацију моралне и васпитне улоге просветног система.

НАУКА

Наука је покретачка снага сваког друштва и зато је неопходно развијати како основна истраживања, која представљају основу научне препознатљивости сваке земље, тако и примењена истраживања, која би требало да доведу до повећања извоза, супституције дела увоза, отварања нових радних места и, коначно, до смањивања технолошке, а самим тим и политичке зависности наше земље.

Треба повећати буџетска издвајања за науку, а за одобравање средстава из буџета потребно је створити систем у којем ће бити

реално вреднован рад сваке научне установе, пројекта и сваког појединца.

Залажемо се да ниво зарада које исплаћује држава за реализацију научних пројеката до 2010. године расте сваке године најмање за 10% више од просечног раста зарада у Србији. Тиме се залажемо за комплетно реформисање система директних материјалних улагања у научна истраживања. Потребно их је знатно повећати у свим областима, али и стратификовати, тако да пројекти који се реализују у гранама науке у којима су истраживања скупља добијају и већа средства за истраживања.

Србији је неопходна јасна стратегија научно-истраживачког рада и технолошког развоја.

Најбољи научници морају имати кредитне олакшице приликом решавања стамбеног питања, а држава мора разрадити систем пореских олакшица за привредна друштва која улажу у научну и иновациону делатност.

Држава треба да се одрекне свих права по основу дивиденди у науци, односно да средства и приход који остваре научне институције чији је оснивач држава остану тим институцијама за унапређење положаја истраживача и квалитета научног рада.

Сви студенти академских, дипломских и докторских студија са просеком већим од девет, као и истраживачи на постдокторском усавршавању у иностранству, треба да добију стипендије и укључе се у научно-истраживачке пројекте, уз обавезу да се, после завршених студија или усавршавања, запосле у земљи.

Залагаћемо се не само за финансирање докторских студија и постдокторског усавршавања у иностранству наших истраживача, већ и за доделу стипендија страним истраживачима за докторске и постдокторске студије у нашим научно-истраживачким институцијама, а поготово у области истраживања друштва и културе у Србији.

Потребно је да држава посвети посебну пажњу пројекту дигитализације научног наслеђа, изради Српске енциклопедије, Речника САНУ и Српског биографског речника, као и оснивању и развоју Српског лексикографског завода.

Залажемо се за формирање базе података о нашим истраживачима који се налазе ван земље и обезбеђивање средстава за отпочињање програма који би их интегрисао у научно-истраживачки рад у Србији.

Неопходно је повећати улагања у домаће научне часописе и истовремено смањити број часописа који се буџетски финансирају, како би се повећао њихов научни и стручни квалитет и како би достигнућа српских научника имала већи утицај у свету.

Сматрамо да је обавеза државе да најзначајније научне публикације објављене у земљи, посебно оне које на научним основама афирмишу националну културу, промовише у свету и обезбеди средства за њихово квалитетно превођење и промоцију.

Посебно се залажемо за подстицање трансфера знања и технологија, примену научних резултата у производњи и развој иновационог система.

Потребно је објединити образовне, научно-истраживачке, развојне и предузетничке активности у циљу развоја иновација као предуслова за повећање међународне конкурентности привреде Србије, јачање сопствених потенцијала и подизање нивоа развоја целокупног друштва. Циљ је да се оваквом политиком омогући стварање локалних центара за трансфер технологија и развој иновација и њихово повезивање са универзитетским центрима у јединствену мрежу.

У циљу ангажовања свих научно-истраживачких потенцијала земље, залажемо се за интеграцију научноистраживачке активности на факултетима и институтима, као и за законом регулисано укључивање научно-истраживачких капацитета у високошколску наставу.

КУЛТУРА

Демократска странка Србије се залаже за систематско чување, истраживање и промовисање културних и духовних тековина српског народа. Српско културно наслеђе наша је брига без обзира на географски простор на којем се налази. Обнова и очување

културног наслеђа на Косову и Метохији наш је превасходни задатак.

Националне мањине морају имати сва права и могућности да чувају и развијају сопствене културне традиције и посебности.

Неопходно је донети дугорочну стратегију културног развоја земље коју усваја Народна скупштина Републике Србије. Главни град и локалне самоуправе доносе сопствене стратегије културног развоја, које се усклађују ради равномерног културног развоја земље.

Залажемо се за демократизацију културне политике, под чим подразумевамо да врхунске културне вредности морају бити доступне свим грађанима Србије.

Институције културе треба равномерно развијати у целој земљи и не смеју се налазити само у главном граду.

Држава је обавезна да обезбеди предуслове за развој културе и уметности. Уметничко стваралаштво је слободно. Противимо се вредновању уметности политичким мерилима и сматрамо да уметничко стваралаштво треба препустити слободном суду јавности, стручњака и историје.

Апсолутно смо против сваког облика политичке или идеолошке цензуре у култури.

Залажемо се за промовисање потврђених вредности у култури, а систематски се боримо против повлађивања рђавом укусу и шунду.

Сматрамо да је обавеза државе да наша културна традиција и уметничке тековине буду на достојан начин представљене у свету.

Институције културе треба да се финансирају из државног буџета, приватних извора, донација и задужбина. Мерила за њихово буџетско финансирање морају бити заснована на стручности, уметничкој вредности и националном значају. О буџетском финансирању пројеката у култури треба да одлучују компетентна тела, чији ће састав и критеријуми бити унапред познати јавности.

Подржавамо менаџерски приступ финансијском руковођењу институцијама културе које се не могу ослонити искључиво на буџетско финансирање. Држава треба да створи предуслове да се филм, позориште, музичко-сценске и друге културне делатности развијају у профитабилне делатности.

Залажемо се да се сви приватни доприноси култури, као што су добротинства, задужбине, нови и обновљени легати, подстичу

пореским олакшицама, односно да сва приватна и правна лица која без зараде улажу у културу буду ослобођена пореза.

Именовања руководиоца установа културе чији су оснивачи република, покрајине, градови или локална самоуправа треба спроводити на основу јавно расписаног конкурса и предложеног програма кандидата.

Залажемо се за то да самостални уметници добију право да им се доприноси за пензијско и здравствено осигурање уплаћују из буџетских средстава.

Младим талентима држава, из посебно за то основаног фонда, треба да обезбеди финасијску и другу подршку током школовања и уметничког усавршавања.

Заштита ауторских права уметника за нас је неприкосновена.

Култура као делатност од прворазредног општег и јавног значаја не може се, нити сме у потпуности препустити законима слободног тржишта.

Противимо се давању концесија или отуђења културних добара од изузетног значаја.

Залажемо се за доношење посебног закона о српском језику.

ДРЖАВА И ЦРКВА

У Србији су држава и црква одвојене. Ово начело за Демократску странку Србије значи да су држава и црква потпуно слободне у међусобној сарадњи на остварењу општег добра.

Остајемо доследни у уверењу да Српска православна црква има изузетну духовну, историјску, државотворну, културну и цивилизацијску улогу у обликовању, очувању и развијању идентитета српског народа.

Као посебан и трајан задатак Демократска странка Србије истиче заштиту верских објеката, свештенства и монаштва на Косову и Метохији.

Уверени смо да сарадња државе и цркве може бити успешна само ако су и држава и црква слободне, ако држава не користи цркву

у политичке циљеве, него јој ствара могућност да своју духовну суштину оствари кроз социјалну организацију.

Цркве и верске заједнице разликују се од обичних друштвених организација по томе што су духовни организми у којима се сабирају и кристализују посебна, духовна, национална, историјска и културна искуства, садржана у колективном памћењу народа.

Демократска странка Србије се залаже да Србија као секуларна држава омогући слободно испољавање духовне и културне енергије, а да се цркве и верске заједнице интегришу у друштво по принципу слободе избора грађана.

Ми сматрамо да за друштво може бити само корисно ако се огромни духовни потенцијали садржани у религијским учењима отвореније и делотворније активирају и укључе у најшири социјални живот, под условом да сваки појединац задржи слободу уверења и опредељења.

Демократска странка Србије је против политичког инструментализовања религије од стране државе, као што је и против тога да верске заједнице инструментализују верска уверења грађана у дневнополитичким питањима.

Залажемо се за слободно приближавање религијске и секуларне културе, уверени да њихово узајамно прожимање отвара нове хоризонте тумачења досадашњих историјско-религиозних искустава и универзалне човечности.

Демократска странка Србије подржава слободу верског образовања и његово укључивање у васпитно-образовни систем Србије.

Сматрамо да је слободно испољавање и неговање религијске културе важна претпоставка одржавања и изградње истинског система вредности, као и духовне и моралне обнове народа.

Свесни да је Србија вишерелигиозна држава, залажемо се да у њој неометано, равноправно и напоредо делују велике традиционалне цркве као и друге верске заједнице.

Залажемо се за одвијање слободног дијалога, унапређења толеранције, међусобне сарадње и поверења између свих религијских заједница и секуларне јавности у Србији.

ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

У спровођењу политике заштите животне средине, Демократска странка Србије полази од становишта да је здрава животна средина претпоставка здравља и будућности нашег становништва, као и услов економског напретка и побољшања животног стандарда друштва у целини.

Залажемо се за постојање посебног Министарства за заштиту животне средине, које би поред ужих надлежности (ваздух, отпад, дивље биљне и животињске врсте, рибе), било надлежно и за питања водопривреде и шумарства. Осим формирања одвојеног министарства, неопходно је и друге секторске политике прилагодити заштити животне средине.

У циљу побољшања стања животне средине у земљи, залажемо се за доношење Националне стратегије одрживог коришћења природних ресурса и добара, за убрзано доношење закона у складу са европским стандардима, као и за ратификовање међународних конвенција из ове области.

Сматрамо да је неопходно да се што пре, у сарадњи републике и јединица локалне самоуправе, потпуно реши проблем комуналног отпада изградњом регионалних депонија. Индустрија која користи амбалажу за паковање својих производа мора преузети законску одговорност за решавање проблема амбалажног отпада.

Верујемо да се питање опасног отпада у земљи мора решити јасним секторским приступом и одвојеним решавањем проблема медицинског, електронског и осталих опасних отпада.

Залажемо се да се стварањем и строгим спровођењем јасних и реалних акционих планова реше проблеми највећих индустријских загађивача. Због тога подржавамо строжу контролу индустријских загађивача и повећање броја инспектора за заштиту животне средине, уз истовремено поштравање казнене политике у области заштите животне средине и проширење броја обвезника који плаћају таксу за загађивање.

Посебно место у нашој политици заштите животне средине заузима израда потпуног катастра загађивача за територију целе

републике, као и за успостављање мониторинга квалитета ваздуха, воде и земљишта у складу са правилима Европске агенције за животну средину.

Неопходно је ојачати сарадњу државних институција које се баве заштитом животне средине са невладиним сектором, како у процесу доношења нове законске регулативе и реализације заједничких пројеката, тако и у погледу информисања јавности и развијања еколошке свести грађана.

Залажемо се за повећање броја заштићених подручја природе и јачање чуварске службе, обезбеђивање већег и редовног финансирања заштићених природних подручја, посебно националних паркова. Национални паркови треба да добију веће надлежности ради спровођења ефикаснијих мера заштите од бесправне градње и других активности које доприносе загађењу и уништењу природе.

Полазећи од уверења да је свест о значају здраве животне средине један од кључних показатеља зрелости друштва, залажемо се за њено систематско развијање, како укључивањем обавезних садржаја из ове области у школске програме на свим нивоима школовања, тако и сталном медијском промоцијом посебних програма за образовања шире јавности.

СПОРТ

Полазимо од уверења да је свестран и здрав физички развој деце и омладине један од суштинских циљева укупне националне политике. Због тога се првенствено залажемо за развој спорта у школама и предшколским установама, за ширење мреже аматерског спорта, унапређење спортских клубова и објеката, као и за заштиту права и материјалног положаја спортиста.

Подстицаћамо формирање професионалних спортских савеза, асоцијација и установа, као и оснивање самосталних синдикалних асоцијација професионалних спортиста, које би се бринуле о правима и интересима спортиста за време и након окончања спортске каријере.

Спорт ће се финансирати из државног буџета и приватних извора. Средствима из буџета финансираће се масовна физичка култура и врхунски спорт. Донације приватних лица уживаће пореске олакшице.

Спорт у нашим школама мора добити већи значај, број часова изабраног спорта треба повећати и развити систем спортских такмичења. Залажемо се за увођење спортских одељења у којима би распоред часова и наставни план и програм били прилагођени спортским активностима ученика - врхунских спортиста.

За спортисте националног и међународног ранга пријемне испите за факултете треба прилагодити њиховим обавезама везаним за тренирање и такмичења, што мора важити и за студирање и испитне рокове.

Сматрамо да држава треба да помаже врхунски спорт, како директним буџетским средствима, тако и средствима пореске политике. Спортска опрема неопходна за развој врхунског спорта треба да добије царинске олакшице. Део прихода уложен у спорт треба смањено опорезовати и то сразмерно друштвеном значају спорта у који се улаже. Највише или потпуно треба ослободити од пореза улагања у базичне спортове, а најмање улагања у комерцијалне спортове. Део прихода од игара на срећу мора се уложити у спорт.

Део средстава од такси на дуванске производе, алкохолна пића и бензин треба уложити у унапређење базичних спортова попут атлетике, гимнастике или пливања, у финансирање некомерцијалних спортова, у програме омасовљења спортске делатности, као и за стипендирање спортиста међународног ранга.

Залажемо се да спортистима међународног ранга буде омогућено да стекну бенефицирани радни стаж, а да се члановима националних репрезентација омогући нормално стицање радног стажа. Радни стаж би требало рачунати од шеснаесте године живота.

Спортистима међународног ранга треба да се обезбеде државне месечне стипендије, при чему треба прецизирати критеријуме за национална признања и награде за посебан допринос развоју и афирмацији спорта.

Неопходно је израдити стратегију развоја спорта како би се успоставио отворен систем у којем ће се знати статус спортиста и

спортских организација, утврдити начин финансирања и бити дефинисано власништво над објектима.

Спортистима водећег националног и међународног ранга треба омогућити да служе војску у спортским јединицама или у местима становања, како би могли несметано да тренирају.

Комерцијална употреба спортских центара који су у власништву општина, градова или републике мора бити регулисана законом, при чему би спортски клубови и врхунски спортисти имали предност у одређивању термина коришћења.

Залажемо се стварање интересних спортских организација.

ОМЛАДИНСКА ПОЛИТИКА

За адекватно укључивање младих у политику неопходно је створити предуслове. Млади људи треба да буду видљиви у јавности, а њихови ставови примећени и промовисани. Они морају добити прилику да активно креирају политички живот земље.

Наш циљ је да заинтересујемо младе за активно учешће у политичким процесима, да их едукујемо како би ефикасно утицали на демократске политичке процесе и да их подстакнемо да раде на развоју и напредовању друштва.

Интереси младих људи за нас као Странку изузетно су важни.

Иницираћемо, пратити и усклађивати друштвену бригу о младима у свим областима живота – здравствене заштите, предузетништва и запошљавања, образовања, културе и стваралаштва, науке, социјалног положаја и безбедности.

Настојаћемо да спречимо злоупотребу младих, али и ометање остваривања њихових права.

Подстицаћемо сарадњу Омладине Демократске странке Србије са међународним омладинским организацијама и удружењима.

Водићемо бригу о даровитим младим људима.

Залагаћемо се за оснивање Канцеларије за рад са младима и Агенције за даровите младе људе.

Верујемо да млади људи представљају велики политички, економски и научни потенцијал ове земље.

Младима је место у политици.

***